

Nekaj zgodovine „Nat. društva rokodelskih pomočnikov“ v Mariboru.

K društveni 70 letnici.

V Mariboru, 1925.

Založil društveni odbor. — Tisk Tiskarne sv. Cirila.

14060

N 19. 08. 2002 / 557

1. Ustanovitev društva.

Po ustanovitvi prvega Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov v Kolinu se je Kolpingova ideja začela jako hitro širiti, ne samo v okolici Kolina, ampak prodrla je v obrtniške kroge na Nemškem in Avstrijskem. Kolping je osebno deloval na raznih krajih za ustanovljenje rokodelskih društev; pa tudi lajiki so zbirali mlade rokodelce v društva, da bi jih vzgajali in izobraževali v krščanske obrtnike. Tako na primer v Monakovem je našel Kolping že skoraj eno leto staro društvo, ko je prišel 26. aprila 1852 prvičrat tje in društvu dal predsednika-duhovnika, ki je to društvo vodil čez 40 let.

Tudi v Mariboru prva podbuda za kat. rokodelsko društvo ni izišla iz duhovniških krogov. Pri železniških delavcih v Mariboru je bil v delu mizarski pomočnik Krištof Ehrlich, kateri je bil prej na Dunaju in tam član Katoliškega društva rokodelskih pomočnikov. Ko je tukajšnje razmere razmotrival, je spoznal, da so tudi mariborska tla ugodna za enako društvo. Obiskal je takratnega »curae magistra« — danes je isto župni vikar — v mestni župniji, gospoda Martina Knupleža, in mu pojasnil dejstvo kat. rokod. društev in da bi se tudi v Mariboru dalo tako društvo ustanoviti. Knuplež se je takoj za to misel zavzel in začel je za njo delati med mariborskimi mojstri, ko je Ehrlich zbiral člane za društvo med delavci. Knuplež in Ehrlich sta predložila društvena pravila štajerskemu namestništvu, katero je iste dne 21. marca 1855 potrdilo. Strojarski Dravski ulici, Ignac Staudinger, je tudi mestno zastopstvo za društvo

pridobil, da mu je brezplačno odstopilo sobo v meščanski bolnišnici in oskrbovalnici. V tej sobi se je zbralo dne 26. decembra 1855 najprej 15 mojstrov v razgovor, na to pa je bil ustanovni zbor mariborskega kat. društva rokodelskih pomočnikov. Razun omenjenih mojstrov so še bili navzoči: c. kr. šolski svetnik štajerskega gubernija duhovnik dr. Jarisch, ki je zborovanje vodil, mestni vikar Knuplež in 51 rokodelskih pomočnikov. Vsi navzoči pomočniki so takoj vstopili v ravno ustanovljeno društvo. Iz navzočih mojstrov se je izvolil 12 članski »Schutzvorstand« to je pomožno nadzorstvo, vikar Knuplež je bil izvoljen za prvega predsednika, za prvega starosta pa že imenovani Ehrlich.

Po končanih volitvah se je novo ustanovljeno društvo podalo v mestno župnijsko cerkev k popoldanski službi božji, na čelu mu od mesta brezplačno dana mestna godba. V znešenih besedah je šolski svetnik Jarisch orisal pomen katoliških rokodelskih društev. Po končani službi božji so se člani vrnili v društveno sobo, kjer so volili štiri reditelje in njim je predsednik razložil društvena pravila.

Tak je bil začetek mariborskega kat. pomočniškega društva.

Ni naš namen, celotne zgodovine mariborskega kat. pomočniškega društva podati, ampak samo nekatere slike iz nje; nekaj o njegovem notranjem in zunanjem društvenem življenju, par številčk o njegovem valovanju glede članov, njegovo potovanje iz lokala v lokal, in končno pregled njegovih predsednikov, podpredsednikov in starost skozi 70 let.

2. Notranje društveno življenje.

Za vsako društvo je glavni znak za potrebo ali vrednost njegovega obstoja društveno delovanje in udejstvovanje. Društveno življenje se udejstvuje pred-

vsem v notranjem delovanju, ki pa se kajpada večkrat pokaže tudi na zunaj.

Namen društva je, izobraževati katoliške rokodelske pomočnike v Mariboru v vrle in poštene mojstre z gojitvijo črvstega verskega in državljanskega življenja in mišljenja — par. 1. Člane je društvo vzgajalo in poučevalo pri rednih mesečnih predavanjih v društvenih prostorih o raznih potrebnih predmetih. To je bila glavna naloga društvenega predsednika, oziroma njegovega namestnika. V začetku je več večerov o raznih tvari- nah predaval umirovljeni duhovnik Lafontaine. Pa tudi drugi. Tako je na primer knezoškof Jakob Maksimilijan večkrat nastopil kot predavatelj. 9. februarja 1884 je predaval o zvezdi repatici, ki se je videla januarja tega leta; 16. novembra istega leta je predaval o framazonih; 5. decembra 1885 o zapadnorimskem cesarstvu, in 9. oktobra 1887 o cerkvenih redovih. Kanonik dr. Ivan Križanič je leta 1887 v dveh predavanjih razpravljal o telesnem in duševnem vstajenju in 1888 o svojem rimskem potovanju. Kot predavatelje najdemo tudi leta 1900, 1902 in 1904 kanonika in mestnega župnika Jak. Bohinca, večkrat poznejšega predsednika dr. Medveda, 1903 Kr. Fischerja iz Gradca, 1905 dr. Turšiča o prvi pomoči pri nezgodah itd.

Razun rednih predavanj so imeli člani večkrat poučne tečaje iz pravopisja in računstva. Že od začetka so dajali brezplačno take tečaje učitelji na sosednji šoli, pozneje nekaj časa starosta, stavbeni tehnik Anton Steinklauber. Celo v gimnaziji so od začetka nekateri profesorji dajali posebne tečaje za kat. pomočniško društvo: Lovro Hribar o naravopisju, Karol Rieck o naravoslovju s poskusi, dr. Rudolf Puff o zgodovini.

Gledalo se je kajpada posebno tudi na versko vzgojo. Spolnjevanje verskih dolžnosti je bila samoobsebi razumljiva zahteva. Imeli so skupna obhajila, četudi udeležba tupatam ni bila zadovoljiva. Imeli so skupno

službo božjo na Jožefovo in Štefanovo, udeležba pri Te-
lovi procesiji je bila več ali manj obvezna. Ob raznih
cerkvenih slavnostih so prirejali večje društvene pri-
reditve. Dvakrat so imeli svoje duhovne vaje: leta 1886
jih je imel od 24. do 30. julija o. Mayer D. J., 1905 pa
od 13. do 17. marca dr. Medved in dr. Feuš.

Pridno se je gojila v našem društvu tudi pesem.
Saj si društvene prireditve brez petja ne moremo misliti.
Petje so v društvu podučevali: stolni organist Peregrin
Manich od l. 1859 do 1881, stolni koralist Avgust Satter
do leta 1902, pozneje stolni vikar Franc Trop, koralist
Fran Čirič (1902), dr. Al. Meško, dr. Josip Somrek, Jo-
sip Trafenik. Leta 1890 so nekateri društveni člani usta-
novili posebni pevski zbor, ki pa se je po odhodu prvega
zborovega predsednika nekaj čez poldrugo leto razšel.
Novi društveni posebni zbor je oživel leta 1903, kako
dolgo se je ohranil, iz zapiskov ni razvidno.

Dobro vzgojno sredstvo so poštene gledališke pred-
stave. Gledališke predstave so začeli mariborski pomoč-
niki že v drugem letu svojega obstoja uprizarjati, in
sicer najprej pod vadteljstvom nekega graškega tova-
riša. Ker jim njihova soba za igre ni zadostovala, so
za predstave dobili sosednjo šolsko sobo. Uprizarjali so
razne panoge iger; razen veseloiger in burk so se lote-
vali tudi večjih in težjih. Tako: Smrt Garcije Moreno,
Potovanje okoli sveta v 80 dnevih, A. de Waal: Krone in
palme, biblijski igri Jožef in njegovi bratje in Ognjena
peč, Zapravljivec, Lupacivagabund, Zgubljeni sin in ce-
lo vrsto drugih. V vsaki svoji dvorani so imeli tudi svoj
oder. Posebno pa so v Lekarniški ulici pomnožili gle-
dališki inventar in oder uredili po ognjevarnostnih
predpisih, tako, da mestna komisija 18. novembra
1888 ni našla nobenega povoda za prepoved gledaliških
predstav. Ko je 24. septembra 1903 ponočni požar društ-
veno dvorano precej poškodoval in posebno oder uničil,
je bil oder že 8. novembra t. l. prenovljen, da so zopet

začeli z igrami. Igrali so navadno v zimskem času. V novejšem času je društveni oder porabljal Ljudski oder, ko pa je bilo društvo s 1. julijem 1924 na cesto postavljeno, je svoj oder prodalo. Gledališče je bilo izmed glavnih virov društvenih dohodkov, tudi takrat, ko so se prostovoljni doneski pobirali; še le leta 1891 so uvedli gledališke vstopnice.

Za zabavo društvenikov so skrbele razne prireditve. V mesecu oktobru so imeli vsako leto svoj družabni večer, v prejšnjem času »vinsko trgatév« imenovan; večer je bil spojen z gledališko predstavo, petjem, tombolo itd. Da so na pustno nedeljo tudi pust primerno počastili, je pač umevno. Od leta 1888. naprej je bila interna zabava na pustni pondeljek v zvezi z društveno južino.

Obletnico ustanove, dne 26. decembra so razun cerkvene slavnosti še posebej slavili: gledališče, drugi večji nastopi in božičnica. Predsednikov god je zopet dal priložnost za večjo društveno prireditev, katere so se udeležili tudi drugi gospodje duhovniki, mojstri in dobrotniki.

Vsako leto so prirejali člani v družbi predsednika ali njegovega namestnika društvene izlete, krajše na Tellovo popoldne, pa še navadno kakšen drugi daljši izlet, največkrat v Limbuš in Ruše, pa tudi k Sv. Petru in drugo bližino. Leta 1884 so bili v Strassu in Sv. Vidu na Vogalu, 1886 pri Sv. Urbanu (s službo božjo). Leta 1891 je bil izlet pevskega zbora v Jarenino — seveda z drugimi člani in prijatelji — kjer so celo uprizorili majhno gledališko predstavo na prostem. Takih izletov se je udeležilo večje ali manjše število članov; nekatere kratki so udeleženci vlagali gotovo vsoto in so imeli potem skupni obed ali južino.

Tudi resno socialno delo se je v našem društvu gojilo. 1. januarja 1886 se je ustanovila v društvu bolniška blagajna; vsak član, ki je mesečno vplačal določeno vsoto, je dobival skozi 6 tednov redno podporo v

slučaju bolezni ali brezposelnosti. Koncem leta 1887. so začeli s svojo hranilnico (»čebelico«). Od drugod prišli člani katoliških rokodelskih društev so dobili prosto večerjo in stanovanje. Nabirali so prispevke za razne smotre, leta 1886. so v društvo obesili nabiralnik Vincencijeve družbe.

Leta 1895. so tukajšnji pomočniki ustanovili vajeniško društvo, ki se je gotove dneve shajalo v društvenih prostorih. Ker pa ni bilo potrebnih sredstev, se je vajeniško društvo leta 1897. razpustilo. S ponosom pa lahko gleda na mariborsko »Društvo katoliških mojstrov«, ki se je tudi rodilo v pomočniškem društvu, se v krasno kulturno institucijo razvilo in obhaja prihodnje leto svojo 25 letnico.

Kakor se iz navedenih podatkov vidi, je notranje življenje mariborskega Katoliškega pomočniškega društva bilo v vsem povoljno in je društvo svoje smotre doseglo. Kajpada ni bilo društvo vedno na isti višini. Svetovna vojna pa je vrezala v društveno delo velikan-sko grobelj, ki se bode še le sčasom s smotrenim delom premostila.

3. Zunanji nastopi.

Sicer smo že nekaj zunanjih nastopov v prejšnjem odstavku omenili, vendar še moramo druge tukaj navesti.

Vsako društvo se zbira navadno pod svojo zastavo. Zato pa si tudi vsako društvo kolikormogoče hitro nabavi svojo društveno zastavo. Mariborsko pomočniško društvo je dobilo svojo prvo zastavo leta 1858 po darežljivosti takratne predsednice katoliškega gospejnega društva, gospe Zofije grofice Brandis. Bila je tudi kumica pri blagoslovitvi zastave. Pri drugi, po darovih nabavljeni zastavi leta 1868. je kumovala gospa Kata-

rina Pachner (umrla 14. decembra 1894) tudi predsednica katoliškega gospejnega društva.

Dne 9. avgusta 1891 se je ustanovilo novo katoliško društvo rokodelskih pomočnikov v Lipnici. Bilo je udeleženo tudi naše društvo, po 17 članih zastopano. Bilo je navzočih osem zastav, med temi nekatere novejše, ki so bile kajpada lepše, kakor mariborska, ki je bila že 23 let v rabi. To pa mariborskim članom ni ugajalo in kar v Lipnici so sklenili, da si morajo novo zastavo nabaviti. Pod vodstvom g. podpredsednika Hudovernika so začeli med seboj prispevke nabirati, zastavo so naročili pri čč. šolskih sestrah v Mariboru, in že 5. oktobra t. l. o priložnosti predsednikovega goda so dr. Feuša, ki o celi stvari nič ni znal, društveniki z novo izgotovljeno zastavo presenečili. Blagoslovil je zastavo dne 7. maja 1893 knezoškof dr. Mihael Napotnik, pridigal pa je znani dunajski »apostol mož« P. Abel. Kumovala pa je gospa Frančiška Scherbaum.

Pri vsakem javnem nastopu so se društveniki zbirali pod svojo zastavo. To je bilo pri procesiji na Telovo v stolnici, prihodnjo nedeljo pri frančiškanih in še včasih pri Sv. Jožefu. Enako so vzeli seboj zastavo na Jožefovo ... Štefanovo pri društveni maši in skupnem obhajilu.

Ako se je društvo udeležilo kakega pogreba, je sledilo svoji zastavi. Tako so spremljali k zadnjemu počitku umrle mariborske škofo kot svoje dobrotnike in pokrovitelje; 16. decembra 1894 kumico gospo Katarino Pachner, 7. marca 1891 svojo veliko dobrotnico, gospo Marijo Schmiderer, 27. septembra svojega nekdanjega pevovodjo Avg. Sattnerja, 28. decembra 1890 umrlega starosto Karola Herzog, svojega dolgoletnega predsednika dr. Feuša in še mnoge druge dobrotnike pomočniškega društva.

Ako se je društvo udeležilo kake slavnosti izven Maribora, je kajpada vzelo zastavo seboj. Tako 6. juni-

ja 1892 v Inomost, ko je tamošnji predsednik msg. Mayer obhajal svojo petdesetletnico; 8. avgusta istega leta na Dunaju ob priložnosti 40 letnice centralnega predsednika dr. Antona Gruscha; 25. septembra i. l. z 8 člani v Lipnico k blagoslovljenju nove zastave tamošnjega katoliškega društva rokodelskih pomočnikov; 16. junija 1902 k dunajski petdesetletnici (6 članov s predsednikom); 1904 v Gradec k 50 letnici tamošnjega društva, 1905 v Ljubljano. Zadnjikrat se je društvo z zastavo udeležilo 70 letnice bratskega ljubljanskega društva.

Zunanji sijaj ni glavna stvar v društvenem življenju; potreben pa je za agitacijo. Marsikaterega pomočnika je privedel lep društveni nastop v društvo, ko ni bil popolnoma pripraven za društvo, pa društvo je potem izvršilo svoje delo in pridobilo dobrega člana. Zato pa: Zbirajmo se radi in pridno pod našo zastavo!

4. Društveno gibanje.

O društvenem gibanju in valovanju ne dobimo popolnoma natančne slike ne iz društvene kronike ne iz zapiskov. Pri izbruhu ognja v društveni dvorani 24. septembra 1903 je bilo vničenih tudi več knjig in listin, zadnji zapisnik pa enkrat molči 4 leta, enkrat zopet čez 6 let — od leta 1914. naprej.

Pri ustanovnem zborovanju je vstopilo 51 članov. Kronika ob 50 letnici pravi, da je do takrat vstopilo blizu 3000 članov; takratni izkaz po strokah navaja 2842 članov. Zadnjo vpisno številko leta 1914. zasledimo 3024. Potem je praznota do leta 1920., ko se je oglasilo 11 članov. 1922. so vstopili tri člani, 1923. 6 članov in dalje še dva. Na ta način bi imeli vseh vstopivših članov ca 3050.

Društveno stanje v posameznih letih je enako težko določiti. Natančne številke imamo le za sledeča leta

— pa ne vemo, so li to sami redni ali tudi častni in podporni člani. Leta 1904. je bilo koncem leta 68 članov. Pri policiji pa najdemo leta 1909: 177, za l. 1911: 190, za l. 1912: 90, za leto 1913: 76, za leto 1914: 92 članov, katere pa je bržčas vse vojska požrla. Danes štejemo na papirju 24 članov.

Glede članstva še so nekateri podatki zanimivi. Ko je leta 1890. 28. decembra bil pokopan bivši starosta K. Herzog, so se vsi člani udeležili pogreba: »pri 40«; toliko se jih je tudi zbralo na pustni veselici. 1891. leta je bilo na novo sprejetih 60 članov. Na občnem zboru leta 1892. je bilo okoli 40 članov; 40 jih je bilo tudi na novo sprejetih in skupnega izleta se je udeležilo nad 50 članov. Leta 1893: Na pustni veselici je bilo 22 članov, novosprejetih je bilo 33, na izletu 25, pri blagoslovljenju nove zastave pa »okoli 50 častnih in rednih članov«. Tokrat so bili gotovo vsi člani navzoči. Leta 1894: Pustna veselica, 23 članov, izlet čez 20 članov, novosprejetih 33. Iz teh števil se spozna valovanje društvenikov med letom; seveda to ne velja samo za mariborsko društvo, ampak primeroma tudi za vsa druga društva.

Za društveno življenje je tudi zanimiva sledeča statistika članov po posameznih obrtih. Sestavljena je bila za društveno 50 letnico; od tega časa se da obrt še samo za 17 članov določiti. V društvu je bilo celi čas od začetka do danes: 456 čevljarjev, 371 mizarjev, 358 ključavničarjev, 313 krojačev, 135 kovačev, 81 kleparjev, po 60 krznarjev in sodarjev, 56 steklarjev, 47 strugarjev, 46 lončarjev, 43 usnarjev, po 42 brijačev in kolarjev, 37 knjigovezov, po 36 klobučarjev in medicarjev, 35 strojarjev, 33 pasarjev, 32 žicarjev (Eisendreher), 27 sedlarjev, 23 pekov in urarjev, po 22 vrvarjev in zlatarjev, 21 pilarjev, kotlarjev (iz bakra) in pleskarjev, po 20 rokovičarjev in slikarjev, po 19 zidarjev, po 17 glavnničarjev in stavcev, 16 jermenarjev, 15 barvarjev, 14 milarjev, tapetnikov, 13 dimnikarjev, 11: pleteničarjev,

lakirnikov in nožarjev, 10: krtačarjev in pozlatarjev ter vrtnarjev, po 9 puškarjev, mesarjev, slaščičarjev, tesarjev in orožarjev, po 8 mehanikov, žebjarjev, orglarjev, dežnikarjev in tkalcev, po 6 mlinarjev in fotografov, po 4 komiji, kiparji, medarji, piparji, 3: tiskarji, gumbarji, kamnoseki, suknarji, 2 kotlarja in prekaževavca. Po enem članu so bili zastopani: krojač za ženske obleke, zvonolivar, zaponkar, laborant, kovinski tiskar, izdelovalec modrcev, papirnar, rešetar, srebrar, nogovičar, črkoslikar, sobni snažitelj, železničar, poduradnik, elektrar in stavbeni tehnik.

K društvenemu gibanju še lahko tudi prištevamo potujoče člane bratskih društev, ki so prihajali v naše društvo in tukaj dobivali redno podporo: 20 krajcerjev za večerjo in 10 krajcerjev za prenočišče. Tozadevna zapisnika pa obsegata samo čas od leta 1892. do 1902. in od 1905. do 1914. Za podporo v našem društvu se je oglasilo (nekateri so tudi tukaj ostali) leta 1892: 47, leta 1893: 79, leta 1894: 80, leta 1895: 62, leta 1896: 89, leta 1897: 46, leta 1898? 13, leta 1899: 34, leta 1900: 40, leta 1901: 57, leta 1902: 78, leta 1903: 57, leta 1906: 41, leta 1907: 16, leta 1908: 26, leta 1909: 26, leta 1910: 21, leta 1911: 25, leta 1912: 28, leta 1913: 32 in leta 1914: 14.

Že glede tega društvenega ali recimo obče obrtniškega gibanja se skažejo kat. rokodelska društva kot socialna potreba in že samo iz tega vzroka bi jih morali vzdrževati.

5. Društveni stani.

Prvo svojo sobo je dobilo novoustanovljeno društvo Katoliških pomočnikov v Mariboru od mestne občine v mestni bolnici in preskrbovalnici, ki je stala na mestu sedanje glavne pošte na oglu Stolne in Župnijske ulice; zadnja se je takrat razprostirala do stolnice oz. mestne župnijske cerkve (del nje je sedaj Orožnova

ulica.) V tej od mesta brezplačno prepuščeni sobi je društvo preživelو svojih prvih deset let. Za gledališke predstave so dobili na razpolago sosednjo šolsko sobo. Šola se je tikala bolnice.

Ko je pa postala ona soba društvu le premajhna, si je poiskalo večjo dvorano v Stolni ulici 8, v Geigerjevi hiši v prvem nadstropju (danes gostilna Möschä). Mestna občina jim je še plačevala dve leti k stanarini 30 gld. Tu pa so ostali samo dobrih 16 mesecev in so se preselili v novi stan na »Schmidplatz« danes Vodnikov trg št. 2. Selitev se je vršila 1. januarja 1868. V novem stanu je ostalo društvo 4 in pol leta. Društvo je dobilo pozneje večjo dvorano v prvem nadstropju v Girstmayrjevi hiši, Vetrinjska ulica 26. Tje se je društvo preselilo 1. julija 1872. Tam si je omislilo tudi večji oder in tam jih je obiskal oktobra leta 1879 ob priložnosti »vinske trgatve« centralni predsednik, vojni škof dr. Anton Gruscha.

Novi društveni predsednik g. Heržič pa je kmalu po svojem nastopu preskrbel katoliškemu rokodelskemu društvu bližnji lokal, v Lekarniški ulici št. 6 v prvem nadstropju, v hiši g. Tscheligi-ja, ki je društvu tudi biljard proti mesečnemu odplačilu nabavil. Tukaj si je društvo najprej preskrbelo nov moderni oder in se v dvorano preselilo s 1. julijem 1880. Tukaj je imelo društvo svoj dom v celem 40 let. Med svetovno vojno so dvorano zasedli vojaki; po polomu Avstrije pa jo je gostilniška zadruga, ki je imela v isti hiši svoj sedež, porabila za skladišče. Le napornemu trudu sedanjega društvenega tajnika, g. Dragota Tratnik, se je posrečilo, da je društvo dobilo zopet svojo dolgoletno dvorano. On in starosta Konečnik sta začela raztresene člane zopet zbirati in je društvo 1. julija 1919 dvorano zopet zasedlo. Katoliški pomočniki so postali tudi člani raznih drugih katoliških organizacij, ki so tudi društveno dvorano za svoje shode porabljali, tako Orli, Ljudski oder, Krščan-

sko socialna zveza, Slov. kmečka zveza, Orlice itd. Gmotno se je sicer s tem stanje društva katoliških pomočnikov boljšalo, pa za njegove člane v tednu ni bilo skoraj enega večera več na razpolago. To je škodovalo društveni disciplini in člani so se zopet začeli porazgubljati. S 1. julijem 1924 pa je moralo društvo svoj lokal zapustiti, bilo je takorekoč na cesto postavljeno. Ako hoče Katoliško pomočniško društvo od tega časa imeti kak shod, mora drugod prositi za gostoljubnost, kar kajpada rednemu društvenemu življenju ni v korist.

Tudi v tej dvorani je 8. decembra 1884 obiskal društvo centralni predsednik dr. Anton Gruscha v spremstvu graškega škofijskega predsednika kanonika Jan. Wöhra, ki je ravno takrat zidal v Gradcu sedanji rokokolski dom.

Sicer pa so tudi v Mariboru mislili na svoj lastni dom. Prvo podbudo je bržčas dal mariborski vladika Jakob Maksimilijan, ko je 13. julija 1886 določil svoto 1000 gld. za zidanje katoliškega rokokolskega doma. Ko mu je potem društvo po svojem predsedništvu in rediteljih 1. avgusta 1888 čestitalo k njegovemu zlatemu duhovništvu, je knezoškof onih 1000 gld. v ta namen tudi izročil. Že 15. septembra 1887 so člani v sami dvorani izobesili nabiralnik za nabiranje darov za lastni društveni dom, 1889 pa so priredili v isti namen gledališko predstavo.

Ustanovil se je poseben stavbeni odbor za lastni društveni dom. Predsedovala sta knez Hugo Windischgrätz in grof Alfonz Zabeo; nadaljni člani odbora so bili: Mestni in stolni župnik Bohinc, ravnatelj bogoslovnice Herg, društveni predsednik dr. Feuš, podpredsednik Heber, starosta Bečela, podstarosta Fr. Nerat in dva častna člana Kager in Görlich. Svojo prvo sejo je imel odbor dne 14. decembra 1890, kjer se je sklenilo, da se ne nakupi za društveni dom kaka stara hiša, ampak da se zida nova.

Druga odborova seja je bila 25. januarja 1891; kaj se je na tej seji sklepalo, ni znano, tudi ne, če je li kakšna nadaljna seja bila. Društvena kronika omenja, da se je podjetje razbilo ob vprašanju gmotnih pripomočkov.

Tako je ostalo društvo še tudi nadalje brez svojega lastnega doma. Že v ta namen nabrane vsote so se porabile v druge društvene namene. Žalibog! Ker danes na lastni dom misliti ni pri tako majhnem številu članov in pri blagajni, ki še jedva zadostuje za tekoče stroške, brez da bi mogli pri tem misliti na najemnino za najeto sobo. Edino, ako bi se društva usmilil kakšni izredni dobrotnik, smemo misliti na najeto sobo, ki pa je neobhodna društvena potreba. Dokler se ne morejo društveniki redno zbirati v svoji društveni sobi, dokler nimajo zopet svoje čitalnice, svoje knjižnice, čebelice in bolniške blagajne — in za vse to je lastna soba potrebna, bode društvo vkljub naporom poedincev — nezadovalo!

6. Društveno vodstvo.

Glavno delo pri vsakem društvu leži na ramenih vodstva. Od delavnosti vodstva je odvisen procvit društva.

Vsako krajevno Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov obstoji iz vodstva ali načelstva, ki sestoji iz članov, ki deloma ne pripadajo društvenikom, deloma pa so od društvenikov iz njihove srede izvoljeni. K prvi kategoriji pripadata predsednik in njegov namestnik, deloma tajnik in blagajnik, ki pa sta lahko tudi društvena člana; iz zadnjih pa so starosta in njegov namestnik ter reditelji, ki se volijo primeroma številu društvenikov. Predsednik in podpredsednik morata vedno biti katoliška duhovna. Prvega voli skupno predsed-

ništvo in ga — po nekaterih pravilih — predlaga škofu v imenovanje.

V naslednjih vrstah hočemo podati vrsto predsednikov in podpredsednikov Katoliškega pomočniškega društva, potem pa imenik vseh starost.

A) Predsedniki.

1. Knuplež Martin, »curae magister«, so-ustanovitelj društva, izvoljen na ustanovnem zboru dne 26. decembra 1855, je ostal predsednik do svojega odhoda v moško kaznilnico v Gradec, 30. novembra 1856, kjer je postal kuratni beneficijat. Umrl je kot župnik v Arvežu 27. avgusta 1871.

2. Krajnc Franjo, »curae magister« v mestni župniji, predsednik od 1. decembra 1856 do 26. novembra 1860, ko je odšel kot vikar na proštijsko in mestno župnijo v Ptuj. Umrl je kot župnik pri Sv. Marjeti pod Ptujem 21. februarja 1880.

3. Bratuša Miklavž, mestni vikar, od 27. novembra 1860 do 14. aprila 1863. Umrl je v Ormožu dne 19. junija 1875 kot upokojeni župnik svetolovrenški na Dravskem polju.

4. Kovačič Martin, profesor bogoslovja v Mariboru, je namesto bolnega Bratuše prevzel predsedniško mesto 19. aprila 1863 in je vodil društvo celih 16 let, do 5. julija 1879, ko je postal stolni kanonik in ravnatelj bogoslovnice. Kot tak je umrl 1. februarja 1882.

5. Heržič Jožef, kaplan stolne in mestne župnije, predsednik od 5. julija 1879 do 25. marca 1882, ko je šel na župnijo v Spodnji Polskavi. Umrl je kot infilirani prošt in mestni župnik v Ptuj 29. aprila 1897.

6. Dr. Mihael Napotnik, profesor bogoslovja, predsednik od 25. marca 1882 do 16. aprila 1885, ko je odšel na Dunaj kot c. kr. dvorni kaplan in študijski ravnatelj v Avguštejnu. Iz Dunaja se je vrnil novem-

bra 1889 kot knezoškof v Maribor, kjer je umrl 28. marca 1922. Bil je rokodelskemu društvu vedno posebno naklonjen. Dr. Napotnik si je pri svojem nastopu kot predsednik takoj izbral podpredsednika, in sicer svojega naslednika:

7. Dr. Frana Feuš, bogoslovnega profesorja. Podpredsednik je bil od 25. marca 1882, predsednik je postal 16. aprila 1885 in je ostal do 19. februarja 1912, ko je moral mesto zaradi bolezni odložiti. Deloval je torej v društvu en mesec manj kakor 30 let. Umrl je 27. julija 1915.

8. Dr. Anton Medved, profesor veronauka na gimnaziji, od jeseni 1912 do svoje smrti, 27. februarja 1925.

9. Osterc Franc Ks., profesor na drž. ženskem učiteljski in ordinarijatski uradnik, od Velike noči 1925 do julija t. l., ko je mesto predsednika radi preobilenega drugega posla zopet odložil.

10. Ljubša Matija, umirovljen kaznilniški kurat in zasebni uradnik, predsednik od 18. julija 1925 naprej, ki je pred letni skozi 8 let bil podpredsednik v Katoliškem društvu rokodelskih pomočnikov v Gradcu.

B) Podpredsedniki:

1. Dr. Franc Feuš, korni vikar, od 25. marca 1882 do 16. aprila 1885, ko je postal predsednik.

2. Heber Fran, stolni in mestni kaplan, od 16. aprila 1885 do 1. marca 1891. Umrl je kot župnik v Sp. Polskavi 13. aprila 1921.

3. Hudovernik Ludovik, stolni in mestni kaplan potem mestni vikar, podpredsednik od 4. marca 1891 do svoje smrti 16. maja 1901.

4. Bohak Franc, stolni in mestni kaplan, od 4. junija 1901 do konca leta 1906. 1. julija 1907 je postal mestni župnik v Slov. Bistrici in dekan, kjer je umrl 15. novembra 1918.

5. Dr. Josip Somrek, ravnatelj Cirilove tiskarne, pozneje bogoslovni profesor, podpredsednik od januarja 1907 do konca leta 1911, ko je postal podravnatelj bogoslovnice.

6. Trafenik Jože, regens chori in škofijski uradnik, od januarja 1912 nekaj časa. Kakor njegov prednik dr. Somrek, je tudi Trafenik bil ob enem društveni pevovodja.

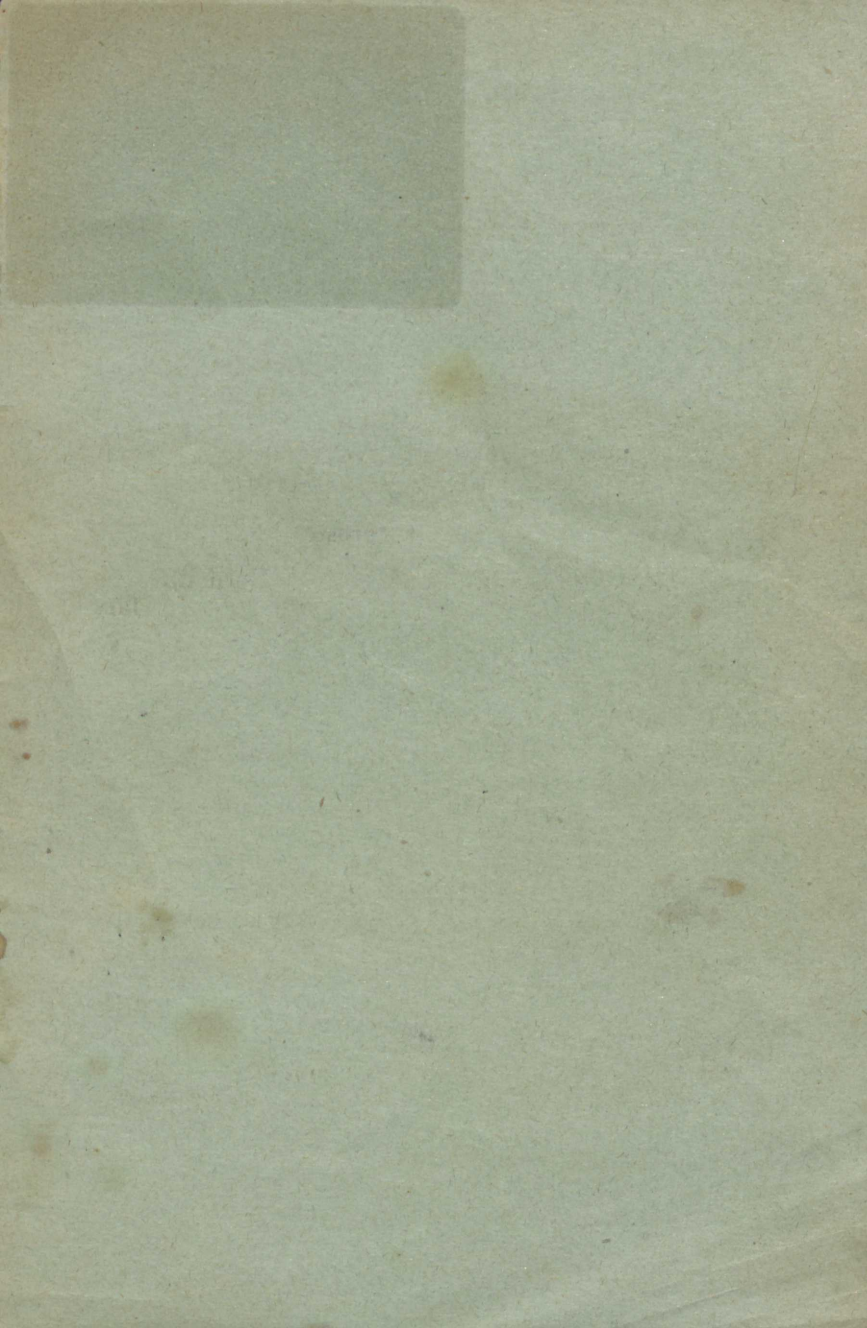
7. Tkavc Anton, stolni in mestni kaplan, zdaj župni vikar, od dr. Medveda imenovan v jeseni 1912 in ostal do začetka svetovne vojske leta 1914.

8. Tračnik Drago, pasar, izvoljen 1923.

C) Društveni staroste.

1. Ehrlich Krištof, 1855—1857. — 2. Horn Lovrenc, 1857—1858. — 3. Palhuber Janez, 1858—1859. — 4. Jarc Alojz, 1860—1861. — 5. Salzbom Ivan (I.), 1861. — 6. Essler Mihael (I.), 1862. — 7. Pautsch Karol, 1863. — 8. Salzbom Ivan (II.), 1863—1864. — 9. Posch Leopold, 1864—1867. — 10. Štefanič Štefan, 1867. — 11. Prättes Avgust, 1868. — 12. Essler Mihael (II.), 1868. — 13. Görlich Vencel (I.), 1868—1875. — 14. Lorbek Ivan, 1875—1876. — 15. Schwaiger Anton, 1876—1878. — 16. Görlich Vencel (II.), 1878—1879. — Pirch Josip † 1879—1880. — 18. Mayer Janez, 1880. — 19. Lorbek Anton, 1880. — 20. Posnik Ivan, 1881—1882. — 21. Hanzelič Anton, 1882—1883. — 22. Krauth Robert, 1883—1884. — 23. Rumpf Alojz, 1884. — 24. Vančura Josip, 1885. — 25. Stuller Avgust, 1886. — 26. Ekarť Franc, 1887—1888. — 27. Herzog Karl, 1889—1890. — 28. Bečela Avgust, 1891—1892. — 29. Rebernik Bernard, 1892—1901. — 30. Vogrin Franc, 1901—1902. — 31. Verčko Ivan, 1902—1904. — 32. Steinklauber Anton (I.), 1904—1907. — 33. Scheriau Karol, 1907—1909. — 34. Steinklauber Anton (II.), 1909—1912. — 35. Konečnik Anton 1912, do sedaj.

— — —

INSTITUT ZA NOVEJŠO ZGODOVINO

K

14060

020020557

COBISS •